

**Hallituksen esitys Eduskunnalle lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston siviilioikeudellisen yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1999 tehdyn Euroopan neuvoston lahjontaa koskevan siviilioikeudellisen yleissopimuksen. Sopimuksella pyritään vaikuttamaan lahjonnan vastaiseen taisteluun siviilioikeudellisin keinoin erityisesti turvaamalla lahjonnan vuoksi vahingon kärsineelle oikeus korvaukseen.

Suomen voimassa oleva oikeus täyttää yleissopimuksessa sopimusvaltioille asetetut

vaatimukset. Tämän takia esityksessä ei ehdoteta muutoksia Suomen voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Yleissopimuksen voimaantulo edellyttää 14 valtion ratifiointia tai hyväksymistä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimus.

## SISÄLLYSLUETTELO

<b>ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .....</b>	<b>1</b>
<b>SISÄLLYSLUETTELO .....</b>	<b>2</b>
<b>YLEISPERUSTELUT.....</b>	<b>3</b>
1. Johdanto .....	3
2. Nykytila.....	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2. EN:n lahjontaa koskeva siviilioikeudellinen yleissopimus.....	4
2.3. Nykytilan arviointi.....	4
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	4
4. Esityksen vaikutukset.....	5
5. Asian valmistelu .....	5
<b>YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....</b>	<b>6</b>
1. Yleissopimuksen lainsäädännölliset vaatimukset ja Suomen lainsäädäntö.....	6
1.1. Yleissopimuksen tarkoitus .....	6
1.2. Vahingonkorvaus.....	6
1.3. Sopimuksen pätemättömyys .....	8
1.4. Työntekijöiden suojelu .....	8
1.5. Tilinpäätös ja tilintarkastus .....	9
1.6. Todisteiden hankkiminen ja väliaikaiset turvaamistoimet .....	9
1.7. Kansainvälinen yhteistyö ja täytäntöönpanon valvonta .....	9
1.8. Loppumääräykset .....	10
2. Lakiehdotuksen perustelut.....	10
3. Voimaantulo .....	11
4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	11
<b>LAKIEHDOTUS.....</b>	<b>12</b>
lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston siviilioikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.....	12
<b>LIITE .....</b>	<b>13</b>
<b>SOPIMUSTEKSTIT.....</b>	<b>13</b>

## YLEISPERUSTELUT

### 1. Johdanto

Suomi allekirjoitti 8 päivänä kesäkuuta 2000 Euroopan neuvoston (EN) Strasbourgin 4 päivänä marraskuuta 1999 hyväksymän lahjontaa koskevan siviilioikeudellisen yleissopimuksen (Civil Law Convention on Corruption, ETS No. 174). Sillä pyritään vastustamaan lahjontaa siviilioikeudellisin keinoin erityisesti velvoittamalla sopimusosapuolet huolehtimaan siitä, että niiden lain-säädännössä taataan lahjonnan seurauksena vahingon kärsineille oikeus täyteen korvaukseen kärsimästään vahingosta.

Siviilioikeudellinen yleissopimus on osa EN:n marraskuussa 1996 hyväksymää lahjonnan vastaista toimintaohjelmaa. Saman ohjelman mukaisesti EN on hyväksynyt aikaisemmin 4 päivänä marraskuuta 1998 lahjontaa koskevan rikosoikeudellisen yleissopimuksen, jonka Suomi on allekirjoittanut tammikuussa 1999. Kumpikaan sopimus ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan eikä Suomi ole vielä ratifioinut tai hyväksynyt niitä.

Rikosoikeudellisen yleissopimuksen mukaan sopimusvaltion on muun muassa säädettävä rangaistavaksi teoksi aktiivinen ja passiivinen lahjonta, joka kohdistuu seuraaviin henkilöihin: kansalliset virkamiehet ja kansaneduslaitoksen jäsenet, ulkomaiset virkamiehet, toisen valtion kansanedustalaitoksen jäsenet, kansainvälisten järjestöjen virkamiehet, kansainvälisten parlamentaaristen yleiskokousten jäsenet sekä kansainvälisten tuomioistuinten tuomarit ja viranhaltijat. Myös lahjonta yksityisellä sektorilla on sopimuksen mukaan säädettävä rangaistavaksi teoksi.

### 2. Nykytila

#### 2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Suomessa ei ole nimenomaisesti lahjontaa koskevaa siviilioikeudellista lainsäädäntöä. Lahjonnasta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen sovelletaan vahingonkorvauslakia (412/1974) ja oikeuskäytännössä vakiintuneita

ta vahingonkorvausoikeuden yleisiä periaatteita. Vahingonkorvauslaki ei koske sopimukseen perustuvaa tai muussa laissa säädettyä korvausvastuuta, ellei toisin säädetä.

Vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n mukaan korvausvastuun edellytyksenä on vahingon aiheuttajan tahallisuus tai huolimattomuus. Lain 3 luvussa säädetään työnantajan ja julkisyhteisön huolimattomuudesta riippumattomasta vastuusta työntekijän tai virkamiehen aiheuttamasta vahingosta.

Korvausmäärän laskemisen perusteena voidaan pitää lähtökohtana niin sanottua täyden korvauksen periaatetta. Lähtökohtaisesti korvaus käsittää 5 luvun 1 §:n mukaan hyvityksen vain henkilö- ja esinevahingosta. Myös sellainen taloudellinen vahinko, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, voidaan kuitenkin korvata muun muassa, jos se on aiheutettu rangaistavalla teolla tai julkista valtaa käytettäessä. Sopimussuhteiden piirissä taloudellisen vahingon korvaaminen on pääsääntönä.

Henkilövahinkoja koskevia säännöksiä sovelletaan 5 luvun 6 §:n mukaan myös sellaisen kärsimyksen korvaukseen, joka on aiheutunut vapauteen, kunniaan tai kotirauhaan kohdistuneesta taikka muusta sen kaltaisesta rikoksesta.

Jos vahingon kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon, vahingonkorvausta voidaan 6 luvun 1 §:n mukaan sovitella kohtuuden mukaan. Jos vahinko on kahden tai useamman aiheuttama, he vastaavat saman luvun 2 §:n mukaan vahingosta yhteisvastuullisesti.

Korvausta on 7 luvun 2 §:n mukaan vaadittava 10 vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta, jollei lyhyempää vanhentumisaikaa ole säädetty.

Oikeustointen pätemättömyydestä ja sovitelusta säädetään varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929, oikeustoimilaki) 3 luvussa. Sen 33 §:n mukaan oikeustoimi on pätemätön, jos siihen vetoaminen on "kunnian vastaista ja arvotonta". Jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan saman lain 36 §:n yleislausekkeen mukaan sovitella tai jättää se huomioon

ottamatta. Kokonaisarvion perusteella sopimusta voidaan sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

## 2.2. EN:n lahjontaa koskeva siviilioikeudellinen yleissopimus

Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Sopimusvaltion on sopimuksen 3 artiklan 1 kappaleen mukaan säädettävä lainsäädännössään, että lahjonnan seurauksena vahingon kärsineellä on oikeus nostaa kanne täyden korvauksen saamiseksi vahingosta. Vahingonkorvaus voi artiklan 2 kappaleen mukaan kattaa aineellisen vahingon, tulon menetyksen ja aineettoman vahingon.

Korvausvelvollisuus edellyttää sopimuksen 4 artiklan 1 kappaleen mukaan, että vastaaja on syyllistynyt lahjontaan tai on sallinut sen taikka ei ole ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin lahjonnan estämiseksi. Lisäksi edellytetään, että kantaja on kärsinyt lahjontaan syy-yhteydessä olevan vahingon. Useat samaan lahjontaan syyllistyneet vastaavat artiklan 2 kappaleen mukaan vahingosta yhteisvastuullisesti. Valtio ja muu julkisyhteisö vastaa 5 artiklan mukaan virkamiehensä syyllistymisestä lahjontaan virkatehtäviensä yhteydessä aiheutuneista vahingoista. Korvausta voidaan 6 artiklan mukaan alentaa tai se evätä, jos kantaja on myötävaikuttanut vahingon syntymiseen.

Vahingonkorvauskanteen nostamiselle säädetty määräaika ei saa sopimuksen 7 artiklan mukaan olla alle kolme vuotta siitä, kun vahingon kärsinyt on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt kohtuudella tietää vahingosta tai lahjonnasta sekä siitä vastuussa olevasta henkilöstä. Korvauskanteen nostamiselle voidaan kuitenkin säätää mainittujen edellytysten täyttymisestä riippumaton vähintään 10 vuoden pituinen määräaika, joka alkaa kuluu lahjonnan tapahtumisesta.

Sopimusvaltion on 8 artiklan 1 kappaleen mukaan säädettävä kansallisessa lainsäädännössään, että lahjontaa koskeva sopimus on pätemätön. Kaikilla sopimusosapuolilla, joiden tahdonilmaisuuksiin lahjonta on vaikuttanut, on artiklan 2 kappaleen mukaan oltava oikeus vaatia sopimuksen julistamista pätemättömäksi.

Lisäksi sopimuksessa on määräys työntekijöiden suojelusta perusteettomia seuraamuksia vastaan tilanteessa, jossa hän on ilmoittanut epäilemästään lahjonnasta (9 artikla) sekä yleisluonteisia tilinpäätöstä ja tilintarkastusta (10 artikla), todisteiden hankkimista (11 artikla) ja väliaikaisia turvaamistoimenpiteitä (12 artikla) koskevia määräyksiä.

Sopimuksen kansallinen täytäntöönpano

EN:n lahjontaa koskevan siviilioikeudellisen yleissopimuksen määräykset koskevat sopimuspuolia eli sopimusvaltioita. Ne eivät ole sellaisenaan sovellettavissa yksittäisiin lahjontatapauksiin, vaan velvoittavat sopimusvaltion huolehtimaan siitä, että sopimuksen määräysten mukaiset periaatteet ja säännöt käyvät ilmi sen oikeusjärjestyksestä.

Sopimusvaltiot voivat yleissopimusta selittävän raportin 23 kohdan mukaan ottaa huomioon sopimusta täytäntöön pannaan omat kansalliset erityispiirteensä. Yleissopimuksen täytäntöönpano ei esimerkiksi edellytä, että sopimusvaltion olisi kirjattava sopimuksen määräysten mukaiset säännökset lainsäädäntöönsä, jos sen oikeus muutoinkin vastaa sisällöltään sopimusta.

Raportin 24 kohdassa todetaan erityisesti, että sellaisen sopimusvaltion, joka jo täyttää yleissopimuksessa asetetut vaatimukset, ei tarvitse ryhtyä enempiin toimenpiteisiin sen täytäntöön panemiseksi.

## 2.3. Nykytilan arviointi

Vaikka Suomessa ei ole nimenomaisesti lahjontaa koskevaa siviili- eikä prosessioikeudellista lainsäädäntöä, Suomen voimassa oleva oikeus vastaa sisällöltään yleissopimuksen määräyksiä ja täyttää niissä sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

## 3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on saattaa EN:n lahjontaa koskeva siviilioikeudellinen yleissopimus voimaan Suomessa samanaikaisesti sopimuksen kansainvälisen voimaantulon kanssa. Sopimuksen keskeisenä tavoitteena

on lisätä EN:n jäsenvaltioiden siviilioikeudellisen lainsäädännön yhtenäisyyttä lahjonnan vastaisessa taistelussa. Koska Suomen oikeus jo nykyisin täyttää yleissopimuksessa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset, esityksessä ei ehdoteta muutoksia voimassa olevaan lakiin.

Yleissopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Tämän takia esityksessä ehdotetaan säädettäväksi niin sanottu blankettilaki, jolla sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset tulisivat sellaisinaan sovellettaviksi kansallisena lakina.

#### **4. Esityksen vaikutukset**

Esityksellä ei ole välittömiä organisatorisia eikä taloudellisia vaikutuksia.

#### **5. Asian valmistelu**

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Ehdotuksesta pyydettiin marraskuussa 2000 lausunto 11 viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnonantajilla ei ollut huomautettavaa ehdotuksesta.

## YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

### 1. Yleissopimuksen lainsäädännölliset vaatimukset ja Suomen lainsäädäntö

#### 1.1. Yleissopimuksen tarkoitus

Yleissopimuksen tarkoitus määritellään *1 artiklassa*. Sen mukaan sopimusvaltion on turvattava lainsäädännössään lahjonnasta kärsimään joutuneille luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille tehokkaat oikeussuojakeinot. Näistä keinoista artiklassa mainitaan erityisesti oikeus saada korvausta lahjonnasta aiheutuneesta vahingosta.

Sopimuksen *2 artiklan* mukaan lahjonnalla tarkoitetaan sellaisen lahjuksen tai muun perusteettoman edun tarjoamista, pyytämistä, antamista tai hyväksymistä, joka vaikuttaa vastaanottajan tehtävien asianmukaiseen täyttämiseen. Yleissopimusta selittävän raportin 31 kohdan mukaan sopimusvaltion ei tarvitse sisällyttää artiklan mukaista määritelmää lainsäädäntöönsä. Artiklan tarkoituksena on lähinnä vain selventää yleissopimuksen yhteydessä käytettyä lahjonnan käsitettä.

Rikoslain lahjusrikossäännökset kattavat yleissopimuksen lahjonnan määritelmän piiriin kuuluvat lahjontatilanteet. Virkamiehen niin sanotusta aktiivisesta lahjomisesta säädetään rangaistus rikoslain 16 luvun 13 ja 14 §:ssä. Virkamiehen niin sanottua passiivista lahjomisesta koskevat rangaistussäännökset ovat rikoslain 40 luvun 2 ja 3 §:ssä. Lisäksi rikoslain 30 luvun 7 §:ssä säädetään lahjomisesta elinkeinotoiminnassa ja saman luvun 8 §:ssä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa.

#### 1.2. Vahingonkorvaus

Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan vahingon kärsineellä tulee olla oikeus nostaa kanne täyden korvauksen saamiseksi kärsimästään vahingosta. Artiklassa tarkoitettu korvaus voi käsittää hyvityksen aineellisesta vahingosta. Suoranaisen aineellisen vahingon lisäksi myös artiklassa mainittu tulon tai ansion menetys voi tulla korvattavaksi epäsuorana aineellisena vahingona.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n mukaan sellainen taloudellinen vahinko, joka ei ole yhteydessä henkilövahinkoon eikä esinevahinkoon, korvataan pääsääntöisesti vain, jos vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädettyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä. Vahingonkorvauslaki ei koske sopimussuhteita. Niissä taloudellisen vahingon korvaaminen on pääsääntö. Myös erityislait syrjäyttävät vahingonkorvauslain.

Koska yleissopimuksen lahjonnan määritelmän piiriin kuuluvat teot on säädetty rikoslain 16, 30 ja 40 luvussa rangaistaviksi teoiksi, niistä aiheutuneet taloudelliset vahingot ovat vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n nojalla korvattavia vahinkoja.

Artiklan mukaan korvaus voi kattaa ("may cover") aineellisen vahingon lisäksi myös aineettoman vahingon ("non-pecuniary loss"). Yleisimpänä esimerkkinä artiklassa tarkoitusta aineettomasta vahingosta mainitaan sopimusta selittävän raportin 38 kohdassa kilpailevan yrityksen maineen menetys. Tällainen vahinko voidaan korvata kohdan mukaan joko rahalla tai esimerkiksi julkaisemalla tuomio vastaajan kustannuksella.

Sopimusta selittävän raportin 39 kohdassa todetaan, että sopimusvaltio voi päättää, millaisia aineettomia vahinkoja sen lain mukaan korvataan. Sopimusvaltio voi myös päättää, miten tällainen vahinko on korvattava. Jos sopimusvaltion lain mukaan vain maineen menetyksestä aiheutunut aineeton vahinko korvataan, sen katsotaan tältä osin täyttäneen sille artiklassa asetetun vaatimuksen.

Ennen rikoslain lahjusrikoksia koskevien säännösten uudistamista elinkeinotoiminnan lahjusrikoksista säädettiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978). Lahjontaa voidaan edelleenkin pitää mainitun lain 1 §:ssä tarkoitettuna hyvän liiketavan vastaisena sopimattomana menettelynä.

Markkinatuomioistuin voi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n nojalla kieltää elinkeinonharjoittajan jatkamasta 1 §:n vastaista sopimatonta menettelyä. Se voi samalla velvoittaa 8 §:n nojalla elinkeinonharjoittajan ryhtymään so-

pivaan oikaisutoimeen. Lisäksi markkina-tuomioistuin voi määrätä, että päätös on vastaajan kustannuksella julkaistava yhdessä tai useammassa sanoma- tai aikakauslehdessä.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n mukaan henkilövahinkoa koskevia vahingonkorvauslain säännöksiä on sovellettava myös sellaisen kärsimyksen korvaamiseen, jonka on aiheuttanut muun muassa kunniaan kohdistunut tai muu sen kaltainen rikos. Myös rikoslain 27 luvun 7 §:n nojalla kunnianloukkauksesta tuomittu voidaan velvoittaa asianhaaran mukaan korvaamaan asianomistajalle kulut tuomion painattamisesta viralliseen tai paikkakunnan sanomalehteen.

Edellä luetellut säännökset täyttävät sopimuksen 3 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

Sopimuksen 4 artiklan 1 kappaleen mukaan korvausvastuun edellytyksenä on, että vastaaja on syyllistynyt lahjontaan tai on sallinut lahjonnan taikka ei ole ryhtynyt kohdullisiin toimenpiteisiin lahjonnan estämiseksi.

Sopimusta selittävän raportin 42 kohdan mukaan myös ne, jotka ovat laiminlyöneet vastuualueensa piiriin kuuluvat asianmukaiset toimenpiteet lahjonnan estämiseksi, ovat vastuussa lahjonnasta aiheutuneesta vahingosta. Esimerkiksi työnantaja vastaa työntekijänsä osallistumisesta lahjontaan, jos hän on laiminlyönyt asianmukaisen yrityksen organisoinnin tai työntekijän valvonnan.

Vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan työnantaja on velvollinen huolimattomuudestaan riippumatta korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään on aiheuttanut työssään. Sama koskee 2 momentin mukaan myös valtiota, kunta ja muuta julkista yhteisöä tai laitosta, kun vahinko on aiheutunut sen työntekijän taikka siihen virka- tai siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevan henkilön virheestä tai laiminlyönnistä sellaisessa toiminnassa, jota ei ole pidettävä julkisen vallan käyttämisenä. Jos vahinko on aiheutunut julkista valtaa käytettäessä, julkisyhteisö ja muu julkista tehtävää hoitava yhteisö on saman luvun 2 §:n mukaan velvollinen korvaamaan vahingon, jos toimen tai tehtävän suorittamiselle kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole noudatettu.

Vahingonkorvauslain 3 luvun säännökset työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuusta täyttävät sopimuksen 4 artiklan 1 kappaleessa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset myös raportin 42 kohdassa mainituissa tilanteissa.

Lisäksi 4 artiklan 1 kappaleessa edellytetään, että kantaja on kärsinyt vahingon ja että lahjonnan ja vahingon välillä on syy-yhteys. Nämä myös Suomen vahingonkorvausoikeuden keskeiset periaatteet eivät käy ilmi suoraan laista. Vahingonkorvaussäännöksissä viitataan kuitenkin (esimerkiksi ilmaisulla "aiheuttaa", "ollut syynä" ja "sen vuoksi, että") säännönmukaisesti siihen, että jokin teko, laiminlyönti tai muu toimintamuoto on syy, jonka seurauksena jollekin on aiheutunut vahinko.

Artiklan 2 kappaleessa on vahingonkorvauslain 6 luvun 2 §:n mukainen useiden vahingonaiheuttajien yhteisvastuuta koskeva määräys.

Sopimuksen 5 artiklan mukaan sillä, joka on kärsinyt vahingon virkamiehen osallistumisesta virkatoimessaan lahjontaan, tulee olla käytettävissään asianmukaiset menettelytavat korvauksen saamiseksi siltä julkisyhteisöltä, jonka palveluksessa virkamies on.

Vahingonkorvauslain 3 luvun säännökset julkisyhteisön korvausvastuusta täyttävät 5 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

Sopimuksen 6 artikla vastaa sisällöltään vahingon kärsineen myötävaikutusta vahinkoon koskevaa vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:ää.

Sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen mukaan vahingonkorvauskanteen nostamiselle säädetty vanhentumisaika ei saa olla alle kolme vuotta siitä päivästä lukien, jona vahingon kärsinyt on saanut tiedon tai hänen olisi pitänyt tietää vahingosta tai lahjonnasta sekä siitä vastuussa olevasta henkilöstä. Sopimusvaltio voi kuitenkin säätää, että vahingonkorvauskanne vanhentuu vähintään kymmenen vuoden pituisen määräajan kuluessa lahjonnan tapahtumisesta, vaikka edellä asetetut vahingon kärsineen tietoisuutta koskevat vaatimukset eivät olisikaan täyttyneet.

Vahingonkorvauslain 7 luvun 2 §:n mukaan korvausta on vaadittava kymmenen vuoden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Jos vahinko on aiheutettu rikoksella ja oikeus panna rikos syytteeseen kestää pitemmän ajan, vahingonkorvausta saadaan kuitenkin vaatia samassa ajassa.

Lisäksi useissa laeissa on näihin lakeihin perustuvien velvoitteiden vanhentumista koskevia erityissäännöksiä, jotka tuskin saatavat tulla sovellettaviksi lahjonnasta aiheutuneiden vahinkojen korvausvaatimuksiin.

Vahingonkorvauslain mukainen vanhentumisaika alkaa kulua vahingon tapahtumisesta. Yleissopimuksen mukainen vähintään 10 vuoden pituinen määräaika alkaa kulua lahjonnasta. Koska vahinko ei voi tapahtua aikaisemmin kuin sen aiheuttanut lahjonta, säännös täyttää myös tältä osin sopimuksen 7 artiklan 1 kohdassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

Sopimuksen 7 artiklan 2 kappaleen mukaan vanhentumisen katkaisemiseen sovelletaan sopimusvaltion lakia.

### 1.3. Sopimuksen pätemättömyys

Sopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltion on säädettävä pätemättömäksi sellainen sopimus tai sopimusehto, joka mahdollistaa lahjonnan ("providing for corruption"). Kappaleella on ilmeisesti tulkitettava siten, että itse lahjontaa koskeva sopimus on pätemätön ja että kappale ei koske lahjonnan avulla aikaansaatuja sopimusta.

Suomen lainsäädännössä ei ole lain tai hyvän tavan vastaisen sopimuksen pätemättömyyttä koskevaa yleistä säännöstä. Yleisesti voidaan kuitenkin katsoa, että oikeusjärjestyksessämme ei hyväksytä eikä tueta sisällöltään lain tai hyvän tavan vastaisia oikeustoimia. Tällaisen oikeustoimen pätemättömyys otetaan huomioon viran puolesta.

Artiklan 2 kappaleen mukaan sellaisella sopimuksen osapuolella, jonka tahdonilmaisuuksiin lahjonta on vaikuttanut ("whose consent has been undermined by an act of corruption"), tulee olla oikeus vaatia tuomioistuimessa sopimuksen julistamista pätemättömäksi. Sopijapuolella tulee olla tällainen oikeus siitä riippumatta, onko hänellä oikeus vaatia lahjonnan johdosta vahingonkorvausta vai ei.

Kappale ei koske lahjonnan vaikutuksesta syntyneen sopimuksen sitovuutta, vaan aino-

astaan sitä, kuka voi nostaa kanteen tällaisen sopimuksen julistamiseksi pätemättömäksi. Sopimusta selittävän raportin 64 kohdassa todetaan, että sopimuksen osapuolet voivat kanteesta huolimatta jatkaa halutessaan sopimussuhdetta ja että tuomioistuimen asiana on päättää sopimuksen sitovuudesta kaikki asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen. Sopimusvaltiot eivät myöskään ole raportin mukaan velvollisia antamaan sivullisille oikeutta vaatia sopimuksen julistamista pätemättömäksi.

Suomessa lahjonnan vaikutuksesta syntynyt sopimus voidaan julistaa pätemättömäksi oikeustoimilain 33 §:n nojalla. Myös oikeustoimilain 36 §:n soveltaminen saattaa joissakin tapauksissa tulla kysymykseen.

Oikeustoimilain nykyisiä säännöksiä voidaan pitää kohdassa sopimusvaltiolle asetettujen velvoitteiden täyttämisen kannalta riittävinä.

### 1.4. Työntekijöiden suojele

Sopimuksen 9 artikla koskee tilanteita, joissa työntekijä on perustellusti epäillyt lahjontaa ja vilpittömässä mielessä kertonut epäilystään asiasta vastaavalle henkilölle tai viranomaiselle. Artiklan mukaan sopimusvaltion on varmistettava lainsäädännössään, että työntekijää suojataan riittävästi tällaisissa tilanteissa epäoikeutettuja seuraamuksista vastaan. Esimerkkeinä tällaisista seuraamuksista mainitaan sopimusta selittävän raportin 69 kohdassa työtehtävistä vapauttaminen, alempiarvoisiin tehtäviin siirtäminen tai muu urakehitystä heikentävä toimenpide.

Työsopimuslain (320/1970) 17 §:n 3 momentin syrjintäkieltoa koskevaa säännöksen mukaan työnantajan on kohdeltava työntekijöitään tasapuolisesti, niin ettei ketään perusteettomasti aseteta toisiin nähden eri asemaan. Säännöstä täydentää muun muassa irtisanomissuojaa koskeva työsopimuslain 37 §:n 2 momentti. Sen mukaan työnantaja ei saa irtisanoa toistaiseksi voimassa olevaa työsopimusta työntekijästä johtuvasta syystä, ellei syy ole erityisen painava.

Uusi työsopimuslaki (55/2001) tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2001. Sen 7 luvun 1 §:n irtisanomisperusteita koskevan yleissäännöksen mukaan työnantaja saa irtisanoa



toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen vain asiallisesta ja painavasta syystä. Työntekijän henkilöön liittyviä irtisanomisperusteita koskevan 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan asiallisena ja painavana perusteena ei voida ainakaan pitää muun muassa sitä, että työntekijä turvautuu käytettävissä oleviin oikeuskeinoihin. Lisäksi työnantaja velvoitetaan lain 2 luvun 2 §:ssä kohtelemaan työntekijöitä tasapuolisesti niin ettei ketään aseteta eri asemaan säännöksessä luetellun tai muun niihin verrattavan seikan vuoksi.

Nykyiset työntekijöiden suojaamiseksi kehitetyt säännökset ja tehokkaat oikeussuojakeinot täyttävät 9 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut velvoitteet.

### 1.5. Tilinpäätös ja tilintarkastus

Sopimuksen 10 artiklan mukaan yritysten vuosittainen tilinpäätös on laadittava selkeästi ja sen tulee antaa todenmukainen kuva yrityksen taloudellisesta tilasta. Tilintarkastajien on vahvistettava, että vuosittainen tilinpäätös antaa todenmukaisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Artiklan tarkoituksena on sopimusta selittävän raportin 74 kohdan mukaan varmistaa tehokkaat menettelytavat määrittelemättä tarkemmin sopimusvaltioiden lainsäädännölle asetettavia vaatimuksia.

Kirjanpitolain (1336/1997) 3 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan tilinpäätökseen kuuluvien asiakirjojen on oltava selkeitä ja tilinpäätöksen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus. Saman luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilintarkastuslain (936/1994) 19 §:n 1 momentin mukaan tilintarkastajan on annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus. Tilintarkastuskertomuksen tulee sisältää muun muassa lausuma siitä, antaako tilinpäätös kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilintarkastajaa koskevista kelpoisuus- ja muista vaatimuksista on säädetty tilintarkastuslaissa lakisääteisten tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden hyväksymisestä annetun Euroopan neuvoston direktiivin 84/253/ETY mukaisesti.

Kirjanpitolain ja tilintarkastuslain säännökset täyttävät yleissopimuksen 10 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

### 1.6. Todisteiden hankkiminen ja väliaikaiset turvaamistoimet

Sopimuksen 11 artiklan mukaan lahjontaa koskevissa siviilioikeudellisissa oikeudenkäynneissä tulee olla käytettävissä tehokkaat keinot todisteiden hankkimiseksi. Sopimusta selittävän muistion 78 kohdassa todetaan, että sopimusvaltion ei kuitenkaan tarvitse säätää erityismenettelyä tätä tarkoitusta varten. Artiklan tarkoituksena on rohkaista sellaisia sopimusvaltioita, joilla ei ole tehokkaita menettelytapoja lähinnä kirjallisten (esimerkiksi 10 artiklassa mainittujen) todisteiden hankkimiseksi, kehittämään todistelua koskevaa lainsäädäntöään.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun todistelua koskevat säännökset täyttävät 11 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

Sopimuksen 12 artiklan mukaan tuomioistuimen tulee voida antaa väliaikaisia määräyksiä lahjontaa koskevan oikeudenkäynnin osapuolten oikeuksien ja etujen turvaamiseksi oikeudenkäynnin aikana.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetyt turvaamistoimia koskevat säännökset täyttävät 12 artiklassa sopimusvaltiolle asetetut vaatimukset.

### 1.7. Kansainvälinen yhteistyö ja täytäntöönpanon valvonta

Sopimuksen 13 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee toimia lainsäädäntönsä ja kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti tehokkaassa yhteistyössä lahjontaa koskevissa siviilioikeudenkäynteihin liittyvissä asioissa. Erityisesti artiklassa mainitaan asiat, jotka koskevat asiakirjojen tiedoksiantoa, todisteiden hankkimista ulkomailta, lainkäyttövaltaa, ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa sekä oikeudenkäyntikuluja.

Suomi on osallisena useissa kansainvälistä oikeusapua koskevissa yleissopimuksissa, jotka mahdollistavat tehokkaan yhteistoiminnan myös lahjontaa koskevissa asioissa. Artikla ei edellytä lainsäädäntötoimia.

Sopimuksen 14 artiklan mukaan lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä (Group of States against Corruption — GRECO) valvoo yleissopimuksen täytäntöönpanoa sopimusvaltioissa.

Euroopan neuvoston ministerikomitea valtuutti 102 istunnossaan 5 päivänä toukokuuta 1998 GRECON perustamisen. Ryhmä aloitti toimintansa 1 päivänä toukokuuta 1999, jolloin Belgia, Bulgaria, Espanja, Irlanti, Islanti, Kreikka, Kypros, Liettua, Luxemburg, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi ja Viro olivat ilmoittaneet osallistuvansa sen toimintaan.

GRECON sääntöjen mukaan sen tehtävänä on muun muassa valvoa lahjonnan vastaisten kansainvälisten oikeudellisten instrumenttien täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa. Se pyytää tarvittavat selvitykset jäsenvaltioilta ja laatii niiden perusteella arviointiraportin, johon voi sisältyä jäsenvaltiolle annettavia suosituksia. GRECON työryhmä voi myös vierailta jäsenvaltiossa hankkiakseen tarpeelliseksi katsomiaan lisäselvityksiä.

Jäsenvaltion on raportoitava GRECOLle toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt sille annettujen suositusten johdosta. Jos GRECON sääntökomitea (Statutory Committee) katsoo, että jäsenvaltio on pysytellyt passiivisena tai ei ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin suosituksen noudattamiseksi, se voi antaa jäsenvaltiota koskevan julkisen lausuman ("Public Statement"). Mainitun komitean jäsenenä ovat muun muassa GRECON jäsenenä olevien jäsenvaltioiden Euroopan neuvoston ministerikomiteassa olevat edustajat.

### 1.8. Loppumääräykset

Sopimuksen 15—23 artiklat ovat pääosin tavanomaisia EN:n yleissopimukseen liitettäviä määräyksiä.

Sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleen mukaan yleissopimuksen voi jäsenvaltioiden lisäksi allekirjoittaa myös Euroopan yhteisö ja sellainen Euroopan neuvostoon kuulumaton valtio, joka on osallistunut sen valmisteluun. Nämä valtiot ovat Bosnia-Herzegovina, Georgia, Japani, Kanada, Meksiko, Yhdysvallat, Valkovenäjä ja Vatikaani. Yleissopimuksen voimaantulon jälkeen myös muut

valtiot voivat liittyä siihen 16 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

Sopimuksen 15 artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimus tulee ratifioida tai hyväksyä. Se tulee artiklan 3 kappaleen mukaan voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona 14 allekirjoittajaa on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 2 kappaleen mukaisesti. Allekirjoittaja, joka ei ole GRECON jäsen ratifioidessaan tai hyväksyessään yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi yleissopimuksen voimaantulopäivänä.

Suomi on allekirjoittanut yleissopimuksen Lontoossa 8 päivänä kesäkuuta 2000, mutta se ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan.

Sopimuksen 17 artiklan mukaan mihinkään sen määräykseen ei voida tehdä varauksia.

EN:n oikeudellinen yhteistyökomitea (European Committee on Legal Co-operation, CDCJ) pidetään 21 artiklan 1 kappaleen mukaan ajan tasalla yleissopimuksen tulkinnasta ja soveltamisesta. Artiklan 2 kappaleen mukaan yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta aiheutuneet sopimuspuolten väliset riidat on pyrittävä ratkaisemaan rauhanomaisin keinoin, joiden käytöstä sopimuspuolten olisi sovittava. Riidat voidaan saattaa kohdan mukaan muun muassa edellä mainitun oikeudellisen yhteistyökomitean, välimiesoikeuden tai Kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäviksi.

## 2. Lakiehdotuksen perustelut

### Laki lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston siviilioikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Yleissopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joita on selostettu yksityiskohtaisesti edellä jaksossa 1. Nämä lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettaisiin voimaan ehdotetulla lailla.

2 §. Pykälässä ehdotetaan asetuksenantovaltuutta tarkempien säännösten antamiseksi tämän lain täytäntöönpanosta.

3 §. Yleissopimus tulee kansainvälisesti voimaan kuukauden alusta kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi, minkä vuoksi sopimuksen voimaantuloa ei vielä tiedetä. Tämän takia ja koska laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin yleissopimus, lakiin ehdotetaan otettavaksi valtuutussäännös, jonka mukaan voimaansaattamislain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

### 3. Voimaantulo

Yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona 14 valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi. Sopimuksen voimaantulopäivän ennakoiminen on vaikeaa, koska tässä vaiheessa sopimuksen voimaantulo edellyttää vielä usean sopimuksen allekirjoittaneen valtion hyväksyvän sopimuksen.

Esityksen mukaisesti Suomen puolelta ei ole estettä hyväksyä sopimusta ja saattaa tarvittava lainsäädäntö voimaan mahdollisimman yhtäaikaaisesti sopimuksen kansainvälisen voimaantulon kanssa.

Yleissopimuksen voimaansaattamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan samana ajankohdaksi kuin yleissopimus. Lain voimaantuloajankohdasta säädetäisiin tasavallan presidentin asetuksella.

### 4. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, jos määräys koskee jonkin perus-

tuslaisia turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa laintasoisia säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 45/2000 vp).

Yleissopimus sisältää pääasiassa lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joten sopimus edellyttää eduskunnan hyväksymistä.

Sopimuksen 1 artiklan oikeussuojakeinoja, 2 artiklan lahjonnan määritelmää ja 3—7 artiklan oikeutta vahingonkorvaukseen koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Samoin 8 artiklan sopimusten pätemättömyyttä, 9 artiklan työntekijöiden suojelua, 10 artiklan tilinpäätöstä ja tilintarkastusta sekä 11 ja 12 artiklan oikeudenkäyntiä koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan.

Myös yleissopimuksen suhdetta muihin asiakirjoihin ja sopimuksiin koskeva 19 artikla kuuluu lainsäädännön alaan. Siinä säännellään yleissopimuksen suhdetta muihin kansainvälisiin sopimuksiin alueilla, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

Yleissopimuksen 21 artikla kuuluu myös lainsäädännön alaan niiltä osin kuin riita voidaan saattaa välimiesoikeuteen, jonka päätökset ovat sitovia.

Edellä olevan perusteella sekä perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään,

*että Eduskunta hyväksyisi Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1999 tehdyn lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston siviilioikeudellisen yleissopimuksen.*

Koska yleissopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

*Lakiehdotus***Laki****lahjontaa koskevan Euroopan neuvoston siviilioikeudellisen yleissopimuksen lainsäädännön  
alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §  
Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1999  
tehdyin Euroopan neuvoston lahjontaa koske-  
van siviilioikeudellisen yleissopimuksen  
lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset  
ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi  
on niihin sitoutunut.

2 §  
Tarkempia säännöksiä tämän lain täytän-  
töönpanosta voidaan antaa tasavallan presi-  
dentin asetuksella.

3 §  
Tämän lain voimaantulosta säädetään tasa-  
vallan presidentin asetuksella.

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2001

**Tasavallan Presidentti****TARJA HALONEN**Vt. ulkoasiainministeri  
Pääministeri *Paavo Lipponen*

*Liite**Sopimustekstit**(Suomennos)***LAHJONTAA KOSKEVA SIVILIOIKEUDELLINEN****YLEISSOPIMUS****Johdanto**

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, muut valtiot ja Euroopan yhteisö, jotka ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen, ja jotka

ottavat huomioon, että Euroopan neuvoston päämääränä on lisätä jäsentensä välistä yhtenäisyyttä;

ovat tietoisia kansainvälisen yhteistyön vahvistamisen merkityksestä lahjonnan vastaiselle taistelulle;

korostavat, että lahjonta on vakava uhka laillisuusperiaatteelle, demokratialle ja ihmisoikeuksille, sekä oikeudenmukaisuudelle ja yhteiskunnalliselle tasa-arvoisuudelle, estää taloudellista kehitystä ja vaarantaa markkinatalouden asianmukaisen ja oikeudenmukaisen toiminnan;

ovat tietoisia lahjonnan haitallisista taloudellisista seurauksista ihmisille, yrityksille ja valtioille sekä kansainvälisille instituutioille;

ovat vakuuttuneita, että lahjonnan vastaiseen taisteluun vaikuttaminen siviilioikeudellisin keinoin on tärkeää, erityisesti siten, että vahingonkärsijät voivat saada oikeudenmukaisen korvauksen;

palauttavat mieleen Euroopan oikeusministeriöiden 19. konferenssissa (Malta 1994), 21. konferenssissa (Tsekin tasavalta 1997) ja 22. konferenssissa (Moldova 1999) annetut johtopäätökset ja päätöslauselmat;

ottavat huomioon ministerikomitean marraskuussa 1996 hyväksymän lahjonnan vastaisen toimintaohjelman;

ottavat myös huomioon ministerikomitean helmikuussa 1997 hyväksymän tutkimuksen mahdollisuudesta laatia yleissopi-

**CIVIL LAW CONVENTION****ON CORRUPTION****Preamble**

The member States of the Council of Europe, the other States and the European Community, signatories hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Conscious of the importance of strengthening international co-operation in the fight against corruption;

Emphasising that corruption represents a major threat to the rule of law, democracy and human rights, fairness and social justice, hinders economic development and endangers the proper and fair functioning of market economies;

Recognising the adverse financial consequences of corruption to individuals, companies and States, as well as international institutions;

Convinced of the importance for civil law to contribute to the fight against corruption, in particular by enabling persons who have suffered damage to receive fair compensation;

Recalling the conclusions and resolutions of the 19th (Malta, 1994), 21st (Czech Republic, 1997) and 22nd (Moldova, 1999) Conferences of the European Ministers of Justice;

Taking into account the Programme of Action against Corruption adopted by the Committee of Ministers in November 1996;

Taking also into account the feasibility study on the drawing up of a convention on civil remedies for compensation for damage

mus, joka koskee siviilioikeudellisia keinoja hakea korvausta lahjonnan aiheuttamista vahingoista;

ottavat huomioon 20 lahjonnan torjumista ohjaavaa periaatetta koskevan päätöslauselman (97) 24, jonka ministerikomitea hyväksyi 101. istunnossaan marraskuussa 1997, päätöslauselman (98) 7, joka mahdollistaa "lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO)" perustavan osittaisen ja laajennetun sopimuksen, ja jonka ministerikomitea hyväksyi 102. istunnossaan toukuussa 1998, sekä GRECO:n perustavan päätöslauselman (99) 5, joka hyväksyttiin 1 päivänä toukokuuta 1999;

palauttavat mieleen lopullisen julistuksen ja toimintasuunnitelman, jotka Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden ja niiden hallitusten päämiehet hyväksyivät toisessa huippukokouksessaan Strasbourgissa lokakuussa 1997;

ovat sopineet seuraavasta:

#### I luku

### Kansalliset toimenpiteet

#### 1 artikla

##### *Tarkoitus*

Kukin sopimuspuoli säätää kansallisessa lainsäädännössään tehokkaista oikeussuojakeinoista, mukaan luettuna mahdollisuus vahingonkorvauksen saamiseen, sellaisille henkilöille, jotka ovat kärsineet vahinkoa lahjonnan seurauksena, jotta he voivat puolestaa oikeuksiaan ja etujaan.

#### 2 artikla

##### *Lahjonnan määritelmä*

Tässä yleissopimuksessa "lahjonta" tarkoittaa lahjuksen tai muun perusteettoman edun tai edun mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai käyttäytymiseen, jota lahjuksen, perusteettoman edun tai edun mahdollisuuden vastaanottajalta edellytetään.

resulting from acts of corruption, approved by the Committee of Ministers in February 1997;

Having regard to Resolution (97) 24 on the 20 Guiding Principles for the Fight against Corruption, adopted by the Committee of Ministers in November 1997, at its 101st Session, to Resolution (98) 7 authorising the adoption of the Partial and Enlarged Agreement establishing the "Group of States against Corruption (GRECO)", adopted by the Committee of Ministers in May 1998, at its 102nd Session, and to Resolution (99) 5 establishing the GRECO, adopted on 1st May 1999;

Recalling the Final Declaration and the Action Plan adopted by the Heads of State and Government of the member States of the Council of Europe at their 2nd summit in Strasbourg, in October 1997,

Have agreed as follows:

#### Chapter I

### Measures to be taken at national level

#### Article 1

##### *Purpose*

Each Party shall provide in its internal law for effective remedies for persons who have suffered damage as a result of acts of corruption, to enable them to defend their rights and interests, including the possibility of obtaining compensation for damage.

#### Article 2

##### *Definition of corruption*

For the purpose of this Convention, "corruption" means requesting, offering, giving or accepting, directly or indirectly, a bribe or any other undue advantage or prospect thereof, which distorts the proper performance of any duty or behaviour required of the recipient of the bribe, the undue advantage or the prospect thereof.

## 3 artikla

*Vahingonkorvaus*

1. Kukin sopimuspuoli säätää kansallisessa lainsäädännössään, että lahjonnan seurauksena vahinkoa kärsineillä henkilöillä on oikeus nostaa kanne saadakseen täyden korvauksen tällaisesta vahingosta.

2. Vahingonkorvaus voi kattaa aineellisen vahingon, tulonmenetyksen ja aineettoman vahingon.

## Article 3

*Compensation for damage*

1 Each Party shall provide in its internal law for persons who have suffered damage as a result of corruption to have the right to initiate an action in order to obtain full compensation for such damage.

2 Such compensation may cover material damage, loss of profits and non-pecuniary loss.

## 4 artikla

*Vastuu*

1. Kukin sopimuspuoli säätää kansallisessa lainsäädännössään, että seuraavien ehtojen tulee täytyä, jotta vahinko voidaan korvata:

- i) vastaaja on syylistynyt lahjontaan tai on sallinut lahjonnan, tai ei ole ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin estääkseen lahjonnan;
- ii) kantaja on kärsinyt vahinkoa; ja
- iii) lahjonnan ja vahingon välillä on syy-yhteys.

2. Kukin sopimuspuoli säätää kansallisessa lainsäädännössään, että useat samasta lahjontatoiminnasta aiheutuneesta vahingosta vastuussa olevat vastaajat vastaavat vahingosta yhteisvastuullisesti.

## Article 4

*Liability*

1 Each Party shall provide in its internal law for the following conditions to be fulfilled in order for the damage to be compensated:

- i the defendant has committed or authorised the act of corruption, or failed to take reasonable steps to prevent the act of corruption;
- ii the plaintiff has suffered damage; and
- iii there is a causal link between the act of corruption and the damage.

2 Each Party shall provide in its internal law that, if several defendants are liable for damage for the same corrupt activity, they shall be jointly and severally liable.

## 5 artikla

*Valtion vastuu*

Kukin sopimuspuoli säätää kansallisessa lainsäädännössään asianmukaisista menettelytavoista, joiden mukaisesti henkilöt, jotka ovat kärsineet vahinkoa kyseisen sopimuspuolen virkamiesten virkatehtäviensä yhteydessä harjoittaman lahjonnan seurauksena, voivat vaativat korvausta valtiolta tai, jos kyseessä on muu sopimuspuoli kuin valtio, tämän muun sopimuspuolen toimivaltaisilta viranomaisilta.

## Article 5

*State responsibility*

Each Party shall provide in its internal law for appropriate procedures for persons who have suffered damage as a result of an act of corruption by its public officials in the exercise of their functions to claim for compensation from the State or, in the case of a non-state Party, from that Party's appropriate authorities.

## 6 artikla

*Myötävaikutus*

Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään, että korvausta voidaan, kaikki asiaan vaikuttavat olosuhteet huomioiden ottaen, alentaa tai se voidaan evätä, jos kantaja on omalla virheellään myötävaikuttanut vahingon syntymiseen tai sen laajenemiseen.

## Article 6

*Contributory negligence*

Each Party shall provide in its internal law for the compensation to be reduced or disallowed having regard to all the circumstances, if the plaintiff has by his or her own fault contributed to the damage or to its aggravation.

## 7 artikla

*Vanhentumisaajat*

1. Kukin sopimuspuoli huolehtii, että sen kansallisessa lainsäädännössä vahingonkorvauskanteen nostamisesta säädetty määräaika ei ole alle kolme vuotta siitä päivästä lukien, jona vahingonkärsijä on saanut tiedon tai hänen olisi kohtuudella pitänyt olla tietoinen syntyneestä vahingosta tai tapahtuneesta lahjonnasta sekä vastuussa olevasta henkilöstä. Vahingonkorvauskannetta ei kuitenkaan voi enää nostaa määräajan jälkeen, joka ei ole alle kymmenen vuotta lahjonnan tapahtumisesta.

2. Sopimuspuolten vanhentumisaikojen lykkäämistä tai keskeyttämistä koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan tarvittaessa 1 kappaleessa määrättyihin vanhentumisaikoihin.

## Article 7

*Limitation periods*

1 Each Party shall provide in its internal law for proceedings for the recovery of damages to be subject to a limitation period of not less than three years from the day the person who has suffered damage became aware or should reasonably have been aware, that damage has occurred or that an act of corruption has taken place, and of the identity of the responsible person. However, such proceedings shall not be commenced after the end of a limitation period of not less than ten years from the date of the act of corruption.

2 The laws of the Parties regulating suspension or interruption of limitation periods shall, if appropriate, apply to the periods prescribed in paragraph 1.

## 8 artikla

*Sopimusten pätevyys*

1. Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään, että sellainen sopimus tai sopimuslauseke, joka mahdollistaa lahjonnan, on pätemätön.

2. Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään, että kaikilla sopimuksen osapuolilla, joiden suostumukseen lahjonta on vaikuttanut, on heidän vahingonkorvauskanne oikeudestaan riippumatta mahdollisuus hakea tuomioistuimen päätöstä sopimuksen julistamiseksi pätemättömäksi.

## Article 8

*Validity of contracts*

1 Each Party shall provide in its internal law for any contract or clause of a contract providing for corruption to be null and void.

2 Each Party shall provide in its internal law for the possibility for all parties to a contract whose consent has been undermined by an act of corruption to be able to apply to the court for the contract to be declared void, notwithstanding their right to claim for damages.



## 9 artikla

*Työntekijöiden suojelu*

Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään asianmukaisesta suojasta perustetonta seuraamusta vastaan sellaisia työntekijöitä varten, joilla on perusteltu syytä epäillä lahjontaa ja jotka vilpittömässä mielessä ilmoittavat epäilyksistään asiaa vastaaville henkilöille tai viranomaisille.

## Article 9

*Protection of employees*

Each Party shall provide in its internal law for appropriate protection against any unjustified sanction for employees who have reasonable grounds to suspect corruption and who report in good faith their suspicion to responsible persons or authorities.

## 10 artikla

*Tilinpäätös ja tilintarkastus*

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy kansallisessa lainsäädännössään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin varmistaakseen, että yritysten vuosittainen tilinpäätös laaditaan selkeästi ja että se antaa todenmukaisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta.

2. Ehkäistäkseen lahjontaa kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään tilintarkastajista, joiden tehtävänä on vahvistaa, että vuosittainen tilinpäätös antaa todenmukaisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta.

## Article 10

*Accounts and audits*

1 Each Party shall, in its internal law, take any necessary measures for the annual accounts of companies to be drawn up clearly and give a true and fair view of the company's financial position.

2 With a view to preventing acts of corruption, each Party shall provide in its internal law for auditors to confirm that the annual accounts present a true and fair view of the company's financial position.

## 11 artikla

*Todisteiden hankkiminen*

Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään tehokkaista menettelytoimista todisteiden hankkimiseksi lahjonnan johtuvassa siviilioikeudenkäynnissä.

## Article 11

*Acquisition of evidence*

Each Party shall provide in its internal law for effective procedures for the acquisition of evidence in civil proceedings arising from an act of corruption.

## 12 artikla

*Väliaikaiset toimenpiteet*

Kukin sopimuspuoli säättää kansallisessa lainsäädännössään sellaisista tuomioistuinten määräyksistä, jotka ovat tarpeen lahjonnan johtuvan siviilioikeudenkäynnin osapuolten oikeuksien ja etujen turvaamiseksi oikeudenkäynnin aikana.

## Article 12

*Interim measures*

Each Party shall provide in its internal law for such court orders as are necessary to preserve the rights and interests of the parties during civil proceedings arising from an act of corruption.

## II luku

**Kansainvälinen yhteistyö ja täytäntöönpanon valvonta**

## 13 artikla

*Kansainvälinen yhteistyö*

Sopimuspuolet toimivat tehokkaasti yhteistyössä asioissa, jotka liittyvät siviilioikeudenkäyntiin lahjontatapauksissa, erityisesti asioissa, jotka koskevat asiakirjojen tiedoksiantoa, todisteiden hankkimista ulkomailta, lainkäyttövaltaa, ulkomaisten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja oikeudenkäyntikuluja, sellaisten merkittävien kansainvälisten asiakirjojen määräysten mukaisesti, jotka koskevat kansainvälistä yhteistyötä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ja joiden sopimuspuolia ne ovat, sekä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.

## 14 artikla

*Valvonta*

Lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä (GRECO) valvoo sopimuspuolten suorittamaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

## III luku

**Loppumääräykset**

## 15 artikla

*Allekirjoittaminen ja voimaantulo*

1. Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, sellaisille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet yleissopimuksen valmisteluun, ja Euroopan yhteisölle.

2. Tämä yleissopimus tulee ratifioida tai hyväksyä. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

## Chapter II

**International co-operation and monitoring of implementation**

## Article 13

*International co-operation*

The Parties shall co-operate effectively in matters relating to civil proceedings in cases of corruption, especially concerning the service of documents, obtaining evidence abroad, jurisdiction, recognition and enforcement of foreign judgements and litigation costs, in accordance with the provisions of relevant international instruments on international co-operation in civil and commercial matters to which they are Party, as well as with their internal law.

## Article 14

*Monitoring*

The Group of States against Corruption (GRECO) shall monitor the implementation of this Convention by the Parties.

## Chapter III

**Final clauses**

## Article 15

*Signature and entry into force*

1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, by non-member States that have participated in its elaboration and by the European Community.

2 This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

3. Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona neljätoista allekirjoittajaa on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 2 kappaleen määräysten mukaisesti. Allekirjoittaja, joka ei ole lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) jäsen ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi yleissopimuksen voimaantulopäivänä.

4. Sellaisen allekirjoittajan osalta, joka myöhemmin ilmaisee suostumuksensa tulla tämän yleissopimuksen sitomaksi, yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona se on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi 2 kappaleen määräysten mukaisesti. Sellainen allekirjoittaja, joka ei ole lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) jäsen ratifioidessaan tai hyväksyessään tämän yleissopimuksen, tulee automaattisesti sen jäseneksi sinä päivänä, jona yleissopimus tulee sen osalta voimaan.

5. Mahdollisista tarkemmista määräyksistä, jotka koskevat Euroopan yhteisön osallistumista lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) toimintaan, päätetään tarvittaessa Euroopan yhteisön kanssa tehtävällä yhteisellä sopimuksella.

#### 16 artikla

##### *Yleissopimukseen liittyminen*

1. Neuvoteltuaan yleissopimuksen sopimuspuolten kanssa, Euroopan neuvoston ministerikomitea voi tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen kutsua sellaisen Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion, joka ei ole osallistunut tämän yleissopimuksen valmisteluun, liittymään siihen, Euroopan neuvoston peruskirjan 20 artiklan d kohdan määräysten mukaisella enemmistö-päätöksellä sekä niiden sopimuspuolten yksimielisellä päätöksellä, joilla on oikeus osallistua ministerikomitean kokouksiin.

2. Yleissopimukseen liittyvän valtion osalta yleissopimus tulee voimaan seuraa-

3 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which fourteen signatories have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 2. Any such signatory, which is not a member of the Group of States against Corruption (GRECO) at the time of ratification, acceptance or approval, shall automatically become a member on the date the Convention enters into force.

4 In respect of any signatory which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the expression of their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of paragraph 2. Any signatory, which is not a member of the Group of States against Corruption (GRECO) at the time of ratification, acceptance or approval, shall automatically become a member on the date the Convention enters into force in its respect.

5 Any particular modalities for the participation of the European Community in the Group of States against Corruption (GRECO) shall be determined as far as necessary by a common agreement with the European Community.

#### Article 16

##### *Accession to the Convention*

1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe, after consulting the Parties to the Convention, may invite any State not a member of the Council and not having participated in its elaboration to accede to this Convention, by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d. of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Parties entitled to sit on the Committee.

2 In respect of any State acceding to it, the Convention shall enter into force on the

van kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona liittymiskirja on talletettu Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan. Tähän yleissopimukseen liittyvästä valtiosta tulee automaattisesti lahjonnan vastaisen valtioiden ryhmän (GRECO) jäsen sinä päivänä, jona yleissopimus tulee sen osalta voimaan, jos se ei ole jäsen liittyessään tähän yleissopimukseen.

first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe. Any State acceding to this Convention shall automatically become a member of the GRECO, if it is not already a member at the time of accession, on the date the Convention enters into force in its respect.

#### 17 artikla

#### Article 17

##### *Varaumat*

##### *Reservations*

Mihinkään tämän yleissopimuksen määräyksiin ei voida tehdä varaumia.

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention.

#### 18 artikla

#### Article 18

##### *Alueellinen soveltaminen*

##### *Territorial application*

1. Valtio tai Euroopan yhteisö voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa määrittää alueen tai alueet, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan.

1 Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen koskemaan mitä tahansa muuta selityksessä mainittua aluetta. Tällaisen alueen osalta yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut kyseisen selityksen.

2 Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3. Kahden edeltävän kappaleen mukaisesti tehty selitys voidaan perua minkä tahansa selityksessä mainitun alueen osalta pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella. Peruuttaminen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut kyseisen ilmoituksen.

3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

## 19 artikla

*Suhde muihin asiakirjoihin ja sopimukseen*

1. Tämä yleissopimus ei vaikuta oikeuksiin ja sitoumuksiin, jotka perustuvat erityisiä asioita koskeviin kansainvälisiin monenvälisiin asiakirjoihin.

2. Yleissopimuksen sopimuspuolet voivat tehdä toistensa kanssa kahden- ja monenvälisiä sopimuksia asioista, joita tämä yleissopimus koskee, täydentääkseen tai vahvistaa sen määräyksiä tai helpottaakseen sen sisältämien periaatteiden soveltamista tai, tämän kuitenkin vaikuttamatta yleissopimuksen tavoitteisiin ja periaatteisiin, sitoutukseen asiaa koskeviin sääntöihin sellaisen erityisjärjestelmän puitteissa, joka sitoo niitä, kun tämä yleissopimus avataan allekirjoittamista varten.

3. Jos kaksi sopimuspuolta tai useampi sopimuspuoli on jo tehnyt sopimuksen aiheesta, jota tämä yleissopimus koskee, tai on muutoin sopinut suhteistaan tämän aiheen osalta, niillä on oikeus soveltaa kyseistä sopimusta tai vastaavasti määrätä kyseisistä suhteista tämän yleissopimuksen sijaan.

## 20 artikla

*Muutokset*

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa muutoksia tähän yleissopimukseen, ja Euroopan neuvoston pääsihteeri antaa ehdotukset tiedoksi Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, sellaisille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, Euroopan yhteisölle sekä sellaisille valtioille, jotka ovat liittyneet tai jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen 16 artiklan määräysten mukaisesti.

2. Sopimuspuolen muutosehdotus annetaan tiedoksi Euroopan neuvoston oikeudelliselle yhteistyökomitealle (CDCJ), joka toimittaa ministerikomitealle lausuntonsa muutosehdotuksesta.

## Article 19

*Relationship to other instruments and agreements*

1 This Convention does not affect the rights and undertakings derived from international multilateral instruments concerning special matters.

2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it or, without prejudice to the objectives and principles of this Convention, submit themselves to rules on this matter within the framework of a special system which is binding at the moment of the opening for signature of this Convention.

3 If two or more Parties have already concluded an agreement or treaty in respect of a subject which is dealt with in this Convention or otherwise have established their relations in respect of that subject, they shall be entitled to apply that agreement or treaty or to regulate these relations accordingly, in lieu of the present Convention.

## Article 20

*Amendments*

1 Amendments to this Convention may be proposed by any Party, and shall be communicated by the Secretary General of the Council of Europe to the member States of the Council of Europe, to the non member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community, as well as to any State which has acceded to or has been invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 16.

2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ) which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.

3. Ministerikomitea tarkastelee muutosehdotusta ja Euroopan neuvoston oikeudellisen yhteistyökomitean (CDCJ) lausuntoa, ja voi hyväksyä muutoksen neuvoteltuaan tämän yleissopimuksen sopimuspuolina olevien Euroopan neuvoston ulkopuolisten valtioiden kanssa.

4. Ministerikomitean tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti hyväksymän muutoksen teksti toimitetaan sopimuspuolille hyväksymistä varten.

5. Tämän artiklan 3 kappaleen mukaisesti hyväksytty muutos tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaikki sopimuspuolet ovat ilmoittaneet pääsihteerille hyväksyneensä muutoksen.

#### 21 artikla

##### *Riitojen ratkaiseminen*

1. Euroopan neuvoston oikeudellinen yhteistyökomitea (CDCJ) pidetään ajan tasalla tämän yleissopimuksen tulkinnasta ja soveltamisesta.

2. Jos sopimuspuolten välillä syntyy riita tämän yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, ne pyrkivät riidan ratkaisuun neuvotteluihin tai muun valitsemansa rauhanomaisen keinon avulla, mukaan luettuna riidan saattaminen käsiteltäväksi Euroopan neuvoston oikeudelliseen yhteistyökomiteaan (CDCJ), välimiesoikeuteen, jonka päätökset sitovat sopimuspuolia, tai Kansainväliseen tuomioistuimeen kyseisten sopimuspuolten sopimuksen mukaan.

#### 22 artikla

##### *Irtisanominen*

1. Sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla ilmoituksella.

2. Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteerin on vastaanottanut ilmoituksen.

3 The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ) and, following consultation of the Parties to the Convention which are not members of the Council of Europe, may adopt the amendment.

4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.

5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall come into force on the thirtieth day after all Parties have informed the Secretary General of their acceptance thereof.

#### Article 21

##### *Settlement of disputes*

1 The European Committee on Legal Co-operation (CDCJ) of the Council of Europe shall be kept informed regarding the interpretation and application of this Convention.

2 In case of a dispute between Parties as to the interpretation or application of this Convention, they shall seek a settlement of the dispute through negotiation or any other peaceful means of their choice, including submission of the dispute to the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ), to an arbitral tribunal whose decisions shall be binding upon the Parties, or to the International Court of Justice, as agreed upon by the Parties concerned.

#### Article 22

##### *Denunciation*

1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

## 23 artikla

*Ilmoitukset*

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille ja muille tämän yleissopimuksen allekirjoittajille ja sopimuspuolille:

- a) kaikista allekirjoituksista;
- b) ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjojen tallettamisista;
- c) tämän yleissopimuksen 15 ja 16 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;

d) muista toimenpiteistä, ilmoituksista tai tiedonannoista, jotka liittyvät tähän yleissopimukseen.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Strasbourgissa 4 päivänä marraskuuta 1999 yhtenä englannin- ja ranskan-kielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle, sellaisille Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, Euroopan yhteisölle ja valtioille, jotka on kutsuttu liittymään siihen.

## Article 23

*Notification*

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council and any other signatories and Parties to this Convention of:

- a any signature;
- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c any date of entry into force of this Convention, in accordance with Articles 15 and 16;

d any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, the 4th day of November 1999, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community, as well as to any State invited to accede to it.